

Ponència

LA GESTIÓ DE LA DIVERSITAT FORA DE L'AULA ORDINÀRIA

Ismael Palacín

Educador i Director de Programes de Formació i Inserció al Casal dels Infants del Raval

La implantació de la LOGSE ha suposat per a moltes escoles i instituts un estímul - i una pressió- per afrontar la diversitat i cercar nous models i iniciatives. L'escola s'ha convertit en un espai més imprescindible que mai per a resoldre moltes de les qüestions clau de la nostra societat. Els centres es troben amb una tensió entre les demandes de polivalència i d'especialització: la polivalència per a assumir amb flexibilitat la demanda inflacionista de funcions que la nostra societat hi diposita. Especialització perquè ha de respondre intensivament a necessitats molt concretes i heterogènies que poden crear malestar en el centre o desavantatges serioses per a la participació d'alguns alumnes. La preparació dels professionals, el projecte educatiu del centre i noves formes d'organització i gestió del currículum són els principals recursos que han permès superar aquesta tensió.

Possiblement mai havíem disposat de tantes capacitats per a gestionar aquesta diversitat com ara, tant en termes de la preparació i formació específica de molts mestres i professionals de l'educació com del bagatge d'experiències innovadores en aquests darrers anys. Però potser el repte de l'escola mai havia estat tan complex. És en aquest context en el que ens plantejem no només la coordinació en xarxa o accions de col·laboració amb altres agents educatius del territori, sinó altres accions per a treballar de forma compartida alguns aspectes de la diversitat.

Quin és l'aspecte de la diversitat que preocupa als centres? Sens dubte són molts, i la majoria poden generar una resposta amb els propis recursos, però si ens guiem per les demandes que els instituts de secundària fan a les entitats i actors amb qui col·laboren podem destacar:

- L'atenció a aquells alumnes amb conductes i actituds que fan que la seva estada als instituts sigui insostenible, o dels qui mostren senyals de desenvolupar-les.
- Les situacions que posen a prova la flexibilitat i polivalència dels centres (especialment l'arribada d'alumnes immigrants nous o les qüestions relacionades amb la convivència).
- La disparitat d'interessos i necessitats de molts alumnes.
- El risc de ruptures en les diverses transicions que han de fer els alumnes (la incorporació de nous alumnes o les transicions intercicles, a la formació postobligatòria i al món laboral)
- Algunes necessitats derivades de situacions familiars o de l'entorn de l'alumne que dificulten la seva escolarització.

Una de les iniciatives més conegudes que val la pena discutir com a precedent han estat les Unitats d'Escolarització Compartida. La constitució de les UEC, com a solució en el període

QUART SIMPOSI: LENGUA, EDUCACIÓ I IMMIGRACIÓ El tractament de la diversitat: qüestions organitzatives

d'implantació de la LOGSE, ha permès donar una resposta a aquells alumnes que necessitaven una escolarització en un entorn curricular diferenciat de forma temporal o, ocasionalment, compartit amb l'IES. Les UEC atenen a alguns adolescents pels que la seva relació amb la institució escolar s'ha tornat inviable en un moment donat. Al mateix temps, però, els retorns a l'Institut són molt difícils i el posicionament vers l'escola i l'aprenentatge dels alumnes en el moment d'arribar a la UEC ja està molt deteriorat. És necessari comprendre quina part d'aquest model de recurs ha d'evolucionar perquè existeix el risc de que suposin una xarxa paral·lela que difícilment comparteix l'escolarització amb l'Institut, aprofitant aquells aprenentatges i models que es poden capitalitzar.

Una altra mirada es dirigeix a vincular els centres als recursos del territori. En els barris i ciutats on se situa un Institut i els seus alumnes existeix un potencial d'entitats, organitzacions i agents socials que també constitueixen la vida social d'aquest. Alguns d'aquests tenen capacitats per a convertir-se en aliats que ofereixin recursos útils en els centres escolars que volen disposar de més eines i superar algunes de les limitacions pròpies d'un centre de secundària en infraestructura, personal especialitzat, flexibilitat o diversificació en l'oferta d'activitats. La conveniència de territorialitzar les actuacions d'adequació curricular i escolarització compartida pot permetre aprofitar tot el potencial de generar solucions que el propi entorn ofereix a l'alumnat. La densitat i qualitat d'institucions i entitats d'un territori és variable, i determinarà en gran mesura la possibilitat de que el centre els activi i faci part de la seva xarxa educativa.

Aquesta línia d'actuacions pot permetre:

- Incrementar i crear nous "espais intermitjos" entre la inclusió i l'exclusió escolar per aquells alumnes amb greus dificultats d'adaptació als centres. Aquests recursos han de permetre diversificar la forma d'estar en un centre i fer-hi un itinerari personal sense que això suposi crear una línia diferenciada o provocar una ruptura.
- Fer convergir els objectius de les entitats i actors del territori amb els de l'Institut. Els centres poden ser el pal de paller de molts agents educatius si aquests saben oferir al centre recursos adequats.
- Compartir recursos. Les entitats i actors del territori poden constituir un "servidor de recursos" a les necessitats de flexibilitat i especialització concretes dels centres.
- Incrementar la intensitat i diversitat de respostes que els Instituts gestionen.

La primera experiència d'Activitats d'Educació Compartida, tot just iniciada a Barcelona, pot ser un exemple d'experimentar formalment aquesta línia de treball. Cada centre i cada territori generaran un tipus de necessitats, però la diversitat de respostes en l'educació compartida ha de poder especificar-se en un model que estableixi uns criteris, unes garanties i un marc per a treballar aquestes actuacions. Aquest marc ha de permetre no només aprofitar els recursos existents i activar-ne de nous, sinó també assegurar que les iniciatives de gestió de la diversitat formen part d'un projecte de centre que ressalta la funció escolar en comptes de diluir-la o fragmentar-la en itineraris segregadors.